

GENÇ YOLDAŞLAR İÇİN

Devrimci Tartışma Etiği ve Safsatalardan Arınma Kılavuzu

Eleştiri yaparken ve alırken uyulacak kurallar, sol içi tartışmalarda en sık görülen safsatalar ve yapıcı bir siyasal dil için pratik el kitabı.

SÜRÜM 1.0

Bu kılavuz canlı bir belgedir; katkılarınızla sürekli güncellenecektir.

Bu kılavuz kimin için? Mücadeleye yeni katılan, saflarımıza taze akıl ve taze soru taşıyan genç yoldaşlar için — ve tartışma kültürünü birlikte kurmak isteyen herkes için. Eğitim çalışmalarında, yayın süreçlerinde ve gündelik tartışmalarda başvuru metni olarak tasarlandı.

Temel ilkemiz şudur: Bir düşüncenin eleştirilmesi o düşünceye düşmanlık değildir; eleştiri bastırmak ise diyalektiği — yani kendi yöntemimizi — terk etmektir. Eleştiri bir düşmanlık değil; yoldaşça bir omuz verme, safları sıklaştırma ve kolektif iradeyi arındırma eylemidir.

Canlı belge (Sürüm 1.0): Bu kılavuz tamamlanmış, son sözü söylenmiş bir metin değildir; sizlerden gelecek pratik gözlemler, üslup eleştirileri, kavramsal katkılar ve olgusal düzeltmeler doğrultusunda periyodik olarak güncellenecek, her yeni sürümüyle güçlenecektir. Kılavuzdaki ilkeler, bu metni yazarlar ve yayımlayanlar için de aynen geçerlidir.

BÖLÜM A

Eleştiri Yaparken 10 Kural

- 1 Kişiyi değil iddiayı eleştir.** "Sen" cümlelerini "bu görüş" cümlelerine çevir.
- 2 Ne söylendiğini doğru anla.** Eleştireceğin tezi, sahibinin kabul edeceği en güçlü haliyle özetleyebiliyor musun? Özetleyemiyorsan henüz eleştirmeye hazır değilsin.
- 3 Çarpıtma.** Alıntıla ama bağlamı koru; karşı tarafın söylemediğini söyletme.
- 4 Kanıtla.** İddianı olguyla, veriyle, kaynakla destekle.
- 5 Bilmediğini biliyormuş gibi sunma.** Emin olmadığın yerde "emin değilim" de.
- 6 Ölçek tut.** Yanışın büyüklüğü ile tepkinin şiddeti orantılı olsun; virgül hatasına ihanet davası açma.
- 7 Niyet okuma.** "Aslında şunu amaçlıyor" değil; "yazdığı şu, sonucu bu."
- 8 Karşı tarafın güçlü noktasını teslim et.** Haklı olduğu yeri kabul etmek, eleştirinin gücünü azaltmaz, artırır.
- 9 Alay ve hakaretle tartışma kazanılmaz.** Kazanılmış gibi görünen, kaybedilmiştir.
- 10 Amacını bil.** Eleştirinin amacı yenmek değil, anlamak ve geliştirmektir; mümkünse alternatifini de söyle.

Eleştiri Alırken 10 Kural

- 1 İlk refleksin öfke olmasın.** İlk tepkini bekle; gerekirse 24 saat kuralını uygula: yaz, ama yarın gönder.
- 2 "Bana saldırıyor" varsayımını hemen kurma.** Çoğu eleştiri saldırı değildir; saldırıysa da önce içeriğine bak.
- 3 Üç soruyla karşıla:** Doğru mu? Kısmen doğru mu? Yanlışsa neden yanlış?
- 4 Eleştirenin bilgisizliği eleştiriye otomatik yanlışılamaz.** Acemi bir soru, ustalıklı bir hatayı yakalayabilir.
- 5 Eleştirenin kimliğini doğruluk ölçütü yapma.** Kim olduğu değil, ne söylediği tartışılır.
- 6 Haksız eleştiriye de hakaret etmeden düzelt.** "Eleştirinin şu kısmı yanlış, çünkü..."
- 7 "Bizi çekemiyorlar" açıklamasına sığınma.** Bu açıklama her eleştiriye geçersiz kılar — yani hiçbir şeyi açıklamaz.
- 8 Geçmiş başarılarını kanıt diye kullanma.** Sicilin savunma değildir; argümanın savunmandır.
- 9 Hakaretli eleştiride hakareti ayıkla, özü değerlendir.** Hakarete hakaretle cevap verme; üslubu mahkûm et, içeriği cevapla.
- 10 Hata varsa kabul et.** "Bu konuda yanılmışım" diyebil; haklı eleştiriye teşekkür et. Bunu yapabilen kaybetmez — büyür.

Safsatayla Mücadele Neden Devrimci Bir Zorunluluktur?

Safsata (mantık yanıltmacası), tartışmayı kazanmanın kestirme ama sahte yoludur: **hakikate değil galibiyete oynayanın silahıdır**. Burjuva retoriğinin ve ideolojik manipülasyonun en yaygın araçları safsatalardır — bu yüzden safsata tanıyan göz, yalnızca sol içi tartışmayı temizlemekle kalmaz, burjuva propagandasını da daha iyi söker.

Bir devrimcinin görevi ne pahasına olursa olsun galip gelmek değil, olgusal ve teorik hakikate ulaşmaktır. **Safsataya başvurmak, diyalektiği terk etmek ve saflarda zihinsel çürümeye göz yummaktır.**

Sol İçi Tartışmalarda En Yaygın Safsatalar

Her safsata için: tanım — sol içi tartışmalardan tanıdık bir örnek — doğru devrimci tutum.

Kişiyeye Saldırı (*ad hominem*)

Argümanı değil, sahibinin karakterini, yaşını veya kimliğini hedef almak.

"Sen daha portakalda vitaminken biz barikatlardaydık, bize ders mi veriyorsun!"

→ Söyleyene değil, söylenenin doğruluk değerine ve olgulara bakmak.

Kuyuyu Zehirleme

Tartışma başlamadan muhatabı itibarsızlaştırmak.

"Bu kişinin söylediklerini kimse ciddiye almasın, malum çevrelerdendir."

→ Herkesin sözünü içeriğiyle değerlendirmek; peşin damga vurmamak.

Korkuluk (*straw man*)

Söylenmemiş, daha kolay çürütülür bir görüş kurup onu hedef almak.

"Bu politikayı eleştiriyorsan, devrimcilerin tüm tarihsel mirasını reddediyorsun demektir."

→ Muhatabın argümanını kendi ifade ettiği biçimiyle, dürüstçe ele almak.

Otoriteye Başvuru (*ad verecundiam*)

Kanıt yerine büyük bir ismin sözüne yaslanmak.

"Yoldaş X bu konuda noktayı koymuştu; üzerine söz söylemek kimsenin haddi değil."

→ Tarihsel tespitleri kendi dönemlerinin koşulları içinde değerlendirmek; alıntıyı analizin yerine koymamak.

Çoğunluğa Başvuru

"Herkes böyle düşünüyor"u kanıt saymak.

"Bütün mahalle bu konuda hemfikir, bir sen mi akıllısın?"

→ Doğruluğun oyla belirlenmediğini hatırlamak; azınlık görüşünü dinlemek.

Gelenekçilik

"Eskiden beri böyle yapıyor"u kanıt saymak.

"Biz 40 yıldır bu eylem tarzını sürdürüyoruz; yeni yetmeler gelip değiştiremez."

→ Pratiğin güncel koşullara uygunluğunu diyalektik süzgeçten geçirmek.

Sicile Dayanma

Mücadele geçmişini argüman yerine koymak.

"Ben 40 yıllık sosyalistim, sen kimsin?"

→ Deneyime saygı, fikre eleştiri; kıdemin kanıt olmadığını bilmek.

Tutkuyu ve Bedeli Kanıt Sanmak

Adanmışlığı ve ödenen bedeli doğruluk kanıtı saymak.

"Bu dava uğruna hapis yattık; demek ki hattımız doğruydı."

→ Bedelin saygı gerektirdiğini ama tezi doğrulamadığını ayırt etmek.

Niyet Okuma

İçerik yerine varsayılan amacı tartışmak.

"Bunu yazıyorsun çünkü aslında hareketi bölmek istiyorsun."

→ Yazılanı tartışmak; niyeti ancak kanıtla konuşmak.

Sahte İkilem

Karmaşık bir sorunu iki uç seçeneğe indirgemek.

"Ya bu karara koşulsuz uyarsın ya da burjuvazinin ekmeğine yağ sürersin."

→ Çelişkinin birden çok boyutunu görmek; üçüncü yolları ve sentezi aramak.

Sen-de-cilik (*whataboutism*)

Eleştiriyi cevap yerine karşı suçlamayla dönmek.

"Bizim hatamızı bırak, ya sizinkiler ne yaptı?"

→ Her eleştiriyi kendi zemininde cevaplamak; karşı eleştiriyi ayrı gündem yapmak.

Kaygan Zemin

Küçük bir adımı felaket zincirine bağlamak.

"Bugün bunu eleştirirsen yarın karşı tarafa geçersin."

→ Her adımı kendi sonuçlarıyla değerlendirmek; zincirleme kehaneti kanıt saymamak.

Genetik Safsata

Fikri, içeriğine değil kaynağına göre reddetmek.

"Bu kavramı liberaller de kullanıyor; demek ki yanlış."

→ Fikrin doğruluğunu kaynağından değil içeriğinden ölçmek.

Konu Saptırma

Soruya cevap vermek yerine başka bir tartışma açmak.

"Sen önce şu eski meseleye cevap ver!"

→ Tek tartışmada tek konu; disiplinle gündeme dönmek.

Seçici Alıntı

Bütünden yalnızca işe gelen cümleyi çekmek.

Bir yazının tek cümlesini bağlamından koparıp dolaşıma sokmak.

→ Bütünü okumak, bağlamıyla alıntılanmak, bağlam düzeltmesini kabul etmek.

BÖLÜM E

Safsata Avcılığının Sınırı

Bu kılavuzu bir silah deposu gibi kullanmayın. Dört uyarı:

- 1 "Safsata!" demek argüman yerine geçmez.** Muhatabın safsatasını göstermek, tezini çürütmüş olmak anlamına gelmez — buna *safsata safsatası* denir. Safsatayı ayıkladıktan sonra kalan öz argümanla yine yüzleşmek zorundasınız.
- 2 İlke her zaman: en güçlü karşı-argümanla yüzleş.** Muhatabın en zayıf cümlesini değil, en güçlü tezini hedef al.
- 3 Safsata bilgisi susturma sopası değil, ortak hijyen aracıdır.** Yoldaşının safsatasını teşhir etmek için değil, tartışmayı raya sokmak için göster — yoldaşça göster.
- 4 Arınma kolektif bir kültürdür.** Kendi metinlerimizi yayından önce "safsata okumasından" geçirmek, başkalarını denetlemekten daha öğreticidir.

BÖLÜM F

Sosyal Medyada Tartışma Etiği: "Göndermeden Önce"

Paylaş tuşuna basmadan önce kendine sor: **Kişiye mi saldırıyorum, iddiayı mı tartışıyorum? Kanıtım ve kaynağım var mı? Cümlem bağlamından koparıldığında ne anlama gelecek? Beş dakika sonra da aynı şeyi söylemek isteyecek miyim? Öfkem mi yazdırıyor? Bunu yüz yüze söyler miydim?**

Ek ilkeler:

- Ekran görüntüsünü silah yapma.
- Özel yazışmayı izinsiz ifşa etme.
- Anonim hesapla yoldaşına saldırma.
- Yanlış bilgi yaydıysan düzeltmeyi aynı görünürlükte yap.
- Blokladığın insanla ilgili konuşmaya devam etme.

BÖLÜM G

Tartışmada Durup Kendine Soracağın 10 Soru

- 1 Karşı taraf gerçekten bunu mu söyledi?
- 2 İddiayı mı, kişiyi mi eleştiriyorum?
- 3 Elimde kanıt var mı?
- 4 Kaynağım güvenilir mi?
- 5 Ben de yanılıyor olabilir miyim?
- 6 Karşı tarafın güçlü bir noktası var mı?
- 7 Konuyu başka yere mi taşıyorum?
- 8 Niyet mi okuyorum?
- 9 Aynı şeyi hakaret etmeden söyleyebilir miyim?
- 10 Bu tartışmadan sonra düşüncem gelişmiş olacak mı?

BÖLÜM H

Yapıcı Siyasi Dil: Kullanılabilir Cümleler

Kılavuz yalnızca "şunu yapma" dememeli; kullanılabilir bir dil de öğretmeli. Şu cümleler bir tartışmayı ilerletir:

" Bu görüşün yanlış olduğunu düşünüyorum; üç nedenim var...

" Şu noktana katılıyorum, ama şu sonucu çıkarmıyorum...

" Bu konuda yeterince bilgim yok; önce kaynakları incelemem gerekiyor.

" Önceki değerlendirmemde hata yapmışım; düzeltiyorum.

" Bu eleştirinin şu kısmını haklı buluyorum.

" İkna olmadım, ama düşüneceğim.

“ Bunu senden farklı yorumluyorum; farkımız galiba şu varsayımda...

Bu cümleler zayıflık dili değildir; tam tersine, **ancak kendine güvenen bir düşünce bu cümleleri kurabilir.**

Yayın ve Moderasyon İlkelerimiz

- 1 Cevap hakkı esastır.** Yazılarımıza yöneltilen eleştiriler, hakaret içermiyorsa yayınlanır; içeriyorsa hakaret ayıklanarak özüne cevap verilir.
- 2 Düzeltme, hatanın görünürlüğünde yapılır.** Yanlışladığımız bilgiyi, yanlış yaydığımız yerde ve aynı büyüklükte düzeltiriz.
- 3 Eleştiri yazısına eleştiri yazısıyla cevap verilir** — sosyal medya atışmasıyla değil.
- 4 Kişisel hedef gösterme yayınlanmaz** — kimden gelirse gelsin, kime yönelirse yönelsin.
- 5 Bu kılavuz bize de uygulanır.** Okur, bu ilkelerin ihlalini bize karşı da ileri sürebilir; bu, kılavuzun amacına uygun kullanımıdır.

Bu kılavuz, tartışılmak ve eleştirilmek üzere yayınlanmıştır. Kılavuzdaki ölçütlerle yazılmış her eleştiri, bir sonraki sürümü güçlendirecektir.

Bilgi Müşterekleri, 2026

Sürüm 1.0 — katkılarınızla sürekli güncellenecektir.